

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1882, kl. 5 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af motion om ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen.

Från Andra Kammaren har Utskottet fått till behandling emotaga en af Herr C. J. Svensén väckt motion, N:o 73, åsyftande den ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen, att det i detta lagrum förekommande ordet "samtycke" utbytes mot ordet "utlåtande".

Motionären framhåller till en början, att, då nu gällande Riksdagsordning antogs, Konung och Ständer voro ense derom, att åt preteståndet borde beredas en motsvarande ersättning för den särskilda representationsrätt, som det förut egt, men genom ståndsorfattningens upphäfvande förlorat. Då denna representationsrätt egentligen tillkommit ståndet i egenskap af svenska kyrkans ombud, hade ersättningen gifvits i form af en särskild statsinrättning till skydd för nämnda kyrkas rättigheter och intressen. Denna inrättning blef det allmänna kyrkomötet, om hvars bildande förslag vid 1862—1863 årens riksdag af Konungen väcktes och af Ständerna godkändes. Omfånget af den nya kyrkorepresentationens befogenhet utstakades uti § 9 af Kongl förordningen den 16 November 1863 om allmänt kyrkomöte, enligt hvilket lagrum kyrkomöte tillkomme att upptaga kyrkliga mål, som Konungen till detsamma öfverlemnade eller hvarom fråga af någon dess ledamot väcktes; dock att mötet ej egde att, utöfver hvad i grundlag kunde varda medgifvet, annat eller mera besluta än underdåniga utlåtanden samt föreställningar och önskningsar att hos Konungen anmälas.

Häri genom hade kyrkomötets ställning, enligt motionärens förmenande, blifvit på ett klart och tydligt sätt angifven. Men mötets

maktområde hade genast i början af dess tillvaro erhållit en ytterligare och högst väsentlig utsträckning genom det i samband med den nya Riksdagsordningens antagande gjorda tillägg till § 87 mom. 2 Rege- ringsformen, på grund hvaraf vid stiftande, förändrande eller upphäf- vande af kyrkolag jemväl erfordrades samtycke af kyrkomötet.

I sjelfva verket — anför motionären vidare — hade dermed åt svenska kyrkans representanter gifvits större rättigheter än dem, från hvilka det gamla presteståndet afstått. Presteståndet hade nemligen icke utgjort mer än en fjerdedel inom den representation, som gemen- samt med Konungen egt att stifta, förändra eller upphäfvat kyrkolag; och om de tre andra stånden förenat sig om en motsatt mening, hade denna blifvit Riksdagens beslut, utan att det votum, som afgifvits af svenska kyrkans målsmän, haft annan betydelse än den, som vanligen plägade tillerkännas en minoritets yttranden. Kyrkomötet deremot stode såsom en sjelfständig myndighet, sidoordnad med Konung och Riksdag, och med full makt att kullkasta de beslut, om hvilka dessa efter moget betänkande förenat sig.

Men redan vid pröfningen inom Högsta Domstolen af förslaget till kyrkomötesförordning framställdes tungt vägande anmärkningar mot den maktställning, som var afsedd att tilldelas den nya kyrkorepre- sentationen, och en ledamot af denna domstol hade uttalat den me- ning, att vid sidan af Riksdagen ställa en annan, af denna oberoende representation för kyrkan, med mindre makt men större anspråk, måste i längden framkalla stridigheter, som förlamade dem begge, så framt icke endera lyckades undertrycka den andra. En half mansålders re- dan vunna erfarenhet hade icke jäfvat denna farhåga. Som vanligt, då allt för många parter skulle verka för ett och samma syfte, hade tredelningen af den lagstiftande makten på det kyrkliga området ledt till ett fullständigt hämmande af allt reformarbete derstädes. Kyrko- mötets förmåga att gifva sjelfständiga uppslag till förbättringar i vår snart tvåhundraåriga kyrkliga lagstiftning hade allt ifrån början synts stadd i aftagande och hufvudsakligen visat sin styrka i negativ rigt- ning genom att helt och hållet eller delvis omintetgöra de reformpla- ner, som utgått från någon af de egentliga statsmakterna. Häri be- höfde ej ses en brist på god vilja hos kyrkomötet, utan endast ett nytt bevis för det sakförhållande, att hvarje lagstiftningsarbete för- svårades, i samma mån som de beslutande parternas antal ökades.

Att detta sakförhållande ej kunde lända till den svenska kyrkans och dess medlemmars sanna välfärd låge emellertid i öppen dag. Som nu denna välfärd, rätt förstådd, utgjorde det yttersta mål, hvartill all

kyrklig lagstiftning borde sträfva, så borde ock hvarje hinder, som stälde sig i vägen för detta måls uppnående, så vidt ske kunde, undanröjas. Hade nu kyrkomötets veto mot Konungs och Riksdags gemensamma beslut visat sig vara ett sådant hinder, mäktigt att hämma det kyrkliga reformarbetet, men ej att skydda kyrkans sanna intressen eller rättigheter, syntes det vara klart, att bestämmelsen om detta veto borde ur grundlagen utgå. Och om sagda veto sålunda förfelat sitt ändamål och ej lyckats åt kyrkan förvärfva de dermed afsedda förmåner, kunde dess afskaffande ej innebära någon kränkning af kyrkans rätt eller af de förpligtelser, Riksdagsordningens stiftare kunde anses hafva iklädt sig gent emot dess målsmän inom ständsrepresentationen. Kyrkomötet blefve härigenom hänvisadt till sin i Kyrkomötesförordningen angifna naturliga ställning såsom en rådgifvande myndighet, hvars utlåtande infordrades vid stiftande, ändring eller upphäfvande af kyrkolag, och hvars ord dervid vägde mera, i samma mån som dess ledamöter, omedelbart utsedda för kyrkliga syften, kunde förutsättas i allmänhet inom detta område ega större sakkunskap än Riksdagens medlemmar, vid hvilkas val så många andra synpunkter måste göra sig gällande. Och det skyddsvärn, kyrkan kunde anses behöfva, borde hon i alla händelser säkrast och tryggast finna hos sin högste styresman, Konungen, hvilken ej torde gifva sin stadfästelse åt några omogna hugskott, äfven om sådana, mot all rimlig sannolikhet, skulle vinna godkännande af svenska folkets representation.

Slutligen fäster motionären uppmärksamheten derå, att det skydd för presterskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som förbehållits genom stadgandet i § 114 Regeringsformen, att för ändring eller upphäfvande deraf fordrades bifall af allmänt kyrkomöte, ej blefve rubbadt genom upphäfvande af det i § 87 af samma grundlag omförmälda veto.

Förslag om upphäfvande af ifrågavarande grundlagsbestämmelse var jemväl vid sistlidne riksdag föremål för representationens uppmärksamhet. Inom Andra Kammaren väcktes nemligen då, i sammanhang med förslag om upphäfvande af ofvan åberopade Kongl. förordning, motion angående, bland annat, uteslutande ur § 87 mom. 2 Regeringsformen af orden "dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte". Sedan emellertid förslaget om kyrkomötesförordningens upphäfvande af Riksdagen förkastats, blef den af motionären

påyrkade grundlagsändringen på Utskottets hemställan af båda Kamrarna afslagen.

Då genom ståndsorfattningens upphäfvande presteståndet afstod från den ståndet förut tillkommande rätt att såsom svenska kyrkans målsman deltaga i lagstiftningsarbetet, framstod ofvisligen behovet deraf, att statskyrkan egde en särskild representation, inom hvilken de speciella insigter i dithörande frågor, som för vården om kyrkans intressen äro af nöden, kunde vara i vidsträcktare mån till finnandes, än hos den på allmänna val grundade nationalrepresentationen vore att påräkna. Att betydelsen af en sådan kyrkans målsman af Rikets Ständer noggsamt beaktades, derom vittnade förhandlingarne angående nu gällande Riksdagsordning, och med visshet torde kunna sägas, att det för mången, som med sin röst bidrog till ståndsorfattningens upphäfvande, var en afgörande omständighet, att kyrkan framgent komme att blifva särskildt representerad.

Kyrkomötet har sålunda med den nya Riksdagsordningens införande berättigats att, jemte Konungen och Riksdagen, deltaga i den kyrkliga lagstiftningen; men i anledning af motionärens anmärkning, att mötets maktområde blifvit, utöfver hvad i ofvan berörda Kongl. förordning bestämdes, väsentligen utsträckt genom det i § 87 Regeringsformen sedermera intagna stadgandet om kyrkomötets samtycke såsom erforderligt för stiftande, ändring eller upphäfvande af kyrkolag, anser Utskottet sig böra erinra, hurusom uti den af Kongl. Maj:t till 1862—1863 årens Riksdag aflåtna proposition om antagande af en orfattning angående allmänt kyrkomöte uttryckligen framhölls, att, då verkan af kyrkomötets beslut måste bestämmas af grundlag, någon beslutande rätt enligt förslaget icke kunnat kyrkomötet tilläggas, men att, då ifrågavarande institution icke syntes i fullt mått kunna motsvara sin bestämmelse, med mindre kyrkomötet tillerkändes rätt att deltaga i stiftandet af kyrkolag, ordalagen i förslaget blifvit så affattade, att de lämpade sig jemväl för den utsträckning, som genom en grundlagsändring kunde komma till stånd. I förslagens § 9, som af Riksdagen oförändrad antogs, var ock, såsom af motionären äfven blifvit angifvet, vidden af kyrkomötets maktområde gjord beroende af hvad i grundlag kunde i sådant hänseende varda medgifvet.

Det torde ej heller böra lemnas ur sigte, att i rådslagen om kyrkans angelägenheter prester och lekmän taga lika del, en anordning, hvarmed lagstiftaren afsett lika mycket att behörigen begränsa det rent kyrkliga elementets inflytande som att tillförsäkra kyrkomötet den sakkunskap, som för ett framgångsrikt reformarbete inom vår med

en mängd stadganden af civillags natur sammanblandade kyrkolagstiftning kräfvés.

Att nu rubba grundvalarne för en statsinstitution, som egt bestånd under jemförelsevis allt för kort tid, för att någon fullständig erfarenhet om densammas verkningar ännu skulle kunnat inhemtas, eller ett säkert stöd vinnas för bedömande, om och i hvad mån en förändring deraf må vara af nöden, anser Utskottet icke heller vara förenligt med den varsamhet, som vid hvarje förändring i grundlag bör göra sig gällande; och på grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa,

att Herr Svenséns ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 Mars 1882.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herr *Svensén*, med hvilken Herrar *Borg* och *Jonas Andersson* förenat sig:

“I förslaget kan efter min uppfattning hvarken ligga någon kränkning af grannlagenheten eller af den åt svenska kyrkan grundlagsenligt medgifna rätt. Då denna rätt medgafs, skedde det till skydd för den svenska kyrkan. Men den har hittills ej ledt till annat, än att det reformarbete, som inom den kyrkliga lagstiftningen kanske är mera af nöden påkalladt än inom något annat område, blifvit fördröjdt och försvåradt genom omöjligheten att åstadkomma samstämmighet i beslut mellan de *tre* statsmakter, på hvilka beslutanderätten i dylika ärenden blifvit utskiftad. De mera klarseende bland kyrkans egna målsmän torde vara de första att beklaga detta. Det vore att tänka allt för lågt om statskyrkans presterskap, om man antog, att det betraktat den ersättning det i kyrkomötets vetorätt erhöi för upp-

gifvandet af sin ställning inom Riksdagen såsom en byteshandel, eller att det skulle vilja fasthålla den detsamma sålunda beviljade ställning såsom ett slags förmånsrätt, hvilken det ville för egen räkning bevara äfven sedan den visat sig lända den kyrkliga utvecklingen till skada. — Åberopande i öfrigt de i motionen anförda skäl, anser jag mig fortfarande böra yrka på bifall till den ifrågavarande ändringen i 87 § 2 mom. Regeringsformen.“

af Herrar *Rundbäck, Hans Andersson, Danielson, Jönsson och Norén.*

Herr *Afzelius* har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet.
